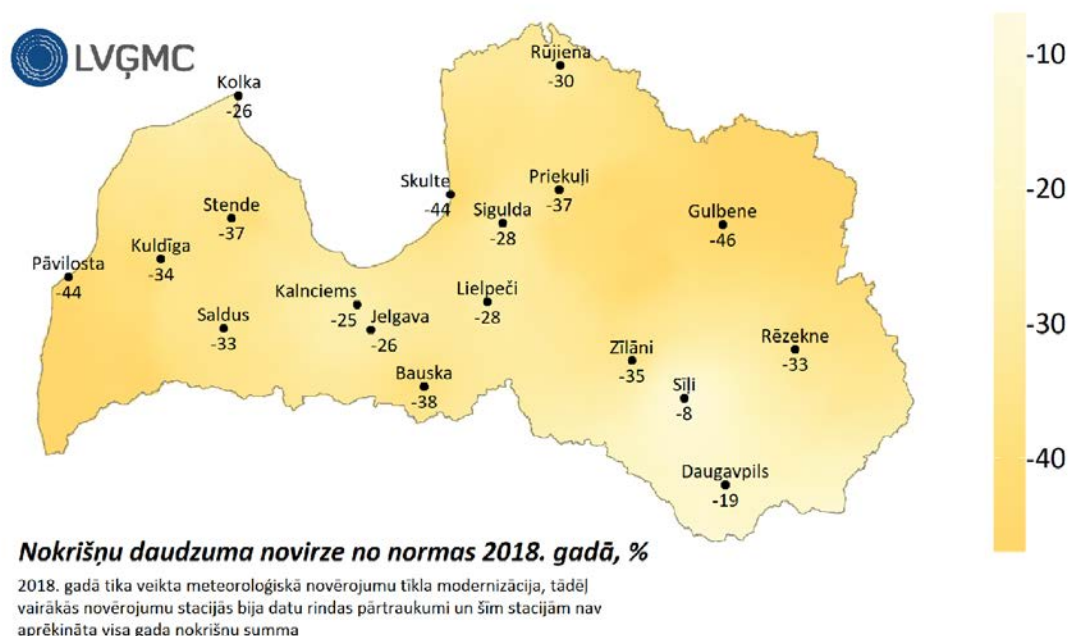

Dārzenkopības nozares apskats par 2018. gadu

Dārzenkopības nozare 2018. gadā profesionālajiem dārzeņu audzētājiem sagādāja salīdzinājumā ar 2017. gadu pretēju ainu. Aizvadītais paliks atmiņā kā ekstrēma sausuma gads. Sausākais gads, kopš Latvijā tiek veikti meteoroloģiskie novērojumi – tikai 473 mm nokrišņu, kas ir par trešdaļu mazāk nekā klimatiski vidējais nokrišņu daudzums Latvijā. Gulbenē nolija tikai 362 mm, kas ir gandrīz uz pusi mazāk kā vidējais nokrišņu daudzums, tikai Siguldas apkaimē nokrišņu daudzums bija tuvu klimatiskai normai – ap 624 mm. Latvijas kartē (skat. 1. att.) redzams, kāda 2018. gadā Latvijā bija nokrišņu daudzuma novirze no normas. Būtībā pēc šī attēla var arī spriest, par cik procentiem mazāk veldzi lietus veidā saņēma dārzeni. Vislabākā situācija dārzeņu audzētājiem veidojās Daugavpils apkārtnē un uz ziemeļiem no tās.

1. attēls. Nokrišņu daudzuma novirze no normas Latvijā 2018. gadā, %

Avots: LVGMC, 2019

Savu negatīvo ietekmi uz visiem mērenā klimata dārzeniem – kāpostaugiem, burkāniem, sarkanajām bietēm – atstāja arī paaugstinātās gaisa temperatūras. 2018. gads bija trešais

siltākais novērojumu vēsturē. Daudzviet krita ne tikai novērojumu siltuma rekordi, bet arī ļoti silto ($>+20^{\circ}\text{C}$) vai tropisko nakšu skaits. Paātrinātā augu attīstība karstuma apstākļos radīja ļoti strauju augu fizioloģisko novecošanos, tā apdraudot to kvalitāti.

LAD reģistrētās dārzeņu platības 2018. gadā pieauga par 3% jeb pieaugums bija no 8,0 tūkst. hektāru līdz 8,3 tūkst. hektāru. Dārzeņu kopražs samazinājās no 157 tūkst. tonnām uz 139,1 tūkst. tonnām, kas ir samazinājums par 11,5%.

Turpmāk apskatīsim, kā aizvadītais gads ietekmēja dažādus dārzeņus. Mitruma trūkuma dēļ samazinājās burkānu un sarkano biešu ražas. Bija platības, kuras nevienmērīgas sadīgšanas rezultātā bija nepieciešams pārsēt, jo sevišķi agros sējumos. Kāpostaugu audzēšanā lielas galvassāpes sagādāja ne tikai mitrums, bet arī neskaitāmās kaitēkļu paaudzes, kuras lielā siltuma dēļ bija savairojušās un tās bija grūti apkarot pat ar insekticīdiem. Neskatoties uz to, palielinājās vietējo brokoļu piedāvājums. Toties daudzus varēja iepriecināt brangās ķirbju, kabaču, cukini un gurķu ražas, kam siltums bija tieši pa prātam. Agrie sējumi deva labas ražas arī zaļajiem zirnīšiem un dārza pupām. Labas ražas deva arī ar katru gadu lielāku popularitāti iemantojušās zaļās pākšu pupiņas. Līdzīga situācija bija arī ar zaļumiem – salātiem, garšaugiem un spinātiem. Pateicoties vairākiem cītīgiem audzētājiem, Latvijas veikalos kaut uz brīdi parādījās vietējie spargēļi. Saglabājas tendence Latvijas iedzīvotāju patēriņa grozā izvēlēties aizvien daudzveidīgākus dārzeņus.

Pret paaugstinātām gaisa temperatūrām cīnīties ir grūti, lai gan pastāv iespēja laukus smidzināt ar ūdeni, tādā veidā tos dzesējot. Taču vienlaicīgi jāpatur prātā, ka katra reize, kad lauks tiek laistīts, rada papildu izmaksas (darba alga, degviela). Skatoties nākotnē, mēs nebūsim pasargāti no šādu gadu atkārtotības. Tātad ir jārisina problēmas divos virzienos. Pirmkārt, kā vajadzības gadījumā samazināt ūdens noteci ziemas otrajā pusē un pavasarī. Otrkārt, laistīšanas sistēmu ierīkošana. Realitāte – joprojām laistīto platību īpatsvars ir neliels. Tas ir saistīts ar

investīcijām ne tikai dziļurbumos un dīķa izveidē, bet arī attiecīgo iekārtu iegādē.

Iekšējais dārzeņu patēriņš, neskatoties uz sausumu, ir stabilizējies, kas lielā mērā ir bijis saistīts ar samazinātās PVN likmes ieviešanu Latvijā. Tādēļ vairs nebija vērojams tik liels eksporta dārzeņu pieplūdums, jo tas ir kļuvis mazāk ienesīgi. Neskatoties uz šo jaunievedumu, tam ir vērojama jūtama pretestība.

Runājot par dārzeņu cenām, mums, esot globālajā dārzeņu tirgū, cenu svārstībām ir īslaicīgs raksturs un tās nepaaugstinās tik daudz, lai tas atstātu būtisku ietekmi uz kopējo cenu līmeni.

Varētu teikt, ka, pateicoties globālā tirgus cenu politikai, cenām ir liela inerce un svārstības līdz ar to ir salīdzinoši nelielas.

Vienīgais izņēmums bija agrie dārzeņi, jo tiem cenas palielinājās, bet rudenī tās atgriezās lielā mērā iepriekšējo gadu līmenī. Tas notiek tāpēc, ka tirgū ieplūst salīdzinoši daudz mazo dārzeņu audzētāju produkcijas, tā izraisot tirgus pieprasījuma samazināšanos, līdz ar to cenas slīd uz leju. Savienoto trauku princips strādā, un tas, kas mums pietrūka, ātri vien tika ievests no Polijas. Raibāka situācija bija ar sīpoliem, kuri tika ievesti arī no ārpus ES esošām valstīm – Krievijas, Ukrainas un Kazahstānas. Tā kā arī kaimiņvalstis cieta no sausuma, ievāktās produkcijas kvalitāte pazeminājās, kas nodrošināja to, ka cenas būtiski nemainījās. Latvijā 2018. gadā pret 2017. gadu cenas palielinājās gurķiem, tomātiem, burkāniem, sīpoliem, bet kā pārsteigums bija cenu samazinājums kāpostiem. Cenu svārstības apdraud nozares ilgtspēju, jo ir ļoti grūti sagatavot pamatotus un loģiskus projektu pieteikumus. Grūtības ir sagatavot ne tikai projektu pieteikumus tehnikas modernizācijai, bet pat īstermiņa aizdevumiem pavasarī apgrozāmo līdzekļu iegūšanai.

Nozares sekmīgai tālākai attīstībai ir nepieciešama palīdzība projektu pieejamībai kultūraugu laistīšanas iespēju nodrošināšanai. Jāpanāk tālāka konsolidēšanās produkcijas realizācijai. Savukārt tādiem kultūraugiem kā ķiploki ir nepieciešama uzglabāšanas kapacitātes palielināšana un vesela stādāmā materiāla audzēšanas sistēmas izveide.

MĀRIS NARVILS,
LLKC Augkopības nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā